

Branislav Fábry: Migračná kríza roku 2021 a vzťahy s Bieloruskom

- CZ24 News | 14. listopadu 2021

BIELORUSKO/EU: V roku 2021 sme svedkami ďalšej migračnej krízy, ktorá zasahuje východnú hranicu EÚ. Z Bieloruska sa tisíce migrantov pokúšajú preniknúť do Poľska a Litvy, ktoré kvôli tomu vyhlásili aj výnimočný stav v priľahlých regiónoch. Problémom je však to, že viacerí politici hovoria o riešení krízy novými sankciami nielen proti Bielorusku, ale aj proti Rusku. To môže byť základom veľkej eskalácie napätia, ktoré zasiahne rôzne oblasti života v celej Európe.

Príčiny migrácie

Často diskutovanou otázkou v rámci EÚ je **zodpovednosť bieloruského štátu** za súčasnú krízu na hraniciach. Hoci Varšava hovorí o „hybridnom útoku“, treba si uvedomiť, že Minsk nie je pôvodcom migračnej krízy, ktorá tu pretrváva mnoho rokov. Navyše migranti prichádzajú najmä z krajín, ktoré sa stali objektom západných vojenských operácií. Migrácia z týchto regiónov zasahuje rôzne oblasti v okolí EÚ a treba povedať, že to nie je EÚ, ale jej blízkovýchodní susedia, ktorí [trpia náporom utečencov najviac](#). Faktom však je aj to, že skupiny, ktoré z migrácie profitujú, hľadajú stále nové možnosti na cestu do západnej Európy a v súčasnosti objavili Bielorusko ako vhodnú tranzitnú destináciu. Akú úlohu pritom zohrávajú štátne orgány Bieloruska je však otázne. Minsk organizovať migrantov nemusí, to urobia profesionálni prevádzkači a A. Lukašenkovi stačí zotrvať v škodoradostnej pasivite. Na zastavenie migračných tokov totiž potrebuje EÚ spoluprácu susedných regiónov, ktorá na začiatku storočia fungovala. Európa vtedy mala do činenia s viac-menej fungujúcimi štátmi v bývalom ZSSR i na Blízkom východe. Tie síce nezodpovedali politickým predstavám Západu o demokracii, no dokázali presadzovať svoje politické zámery aj vo vzťahu k migrácii. Európske štáty však túto stabilitu nedocenili a zapojili sa do vojenských intervencií, vinou ktorých prestali v 21. storočí mnohé krajiny regiónu efektívne fungovať. Prudko sa tiež zhoršili vzťahy s Tureckom a so susedmi z bývalého ZSSR, ktorí sú pre ochranu európskych hraníc kľúčoví.

Najlepšie mohla Európa vidieť dôsledky rozvratu na Blízkom východe **v roku 2015**. Mnohé štáty EÚ boli vtedy prekvapené obrovskou vlnou migrantov, ktorí sa cez európsku hranicu vo východnom Stredomorí presúvali na Západ. Štátne orgány Grécka a ďalších krajín tejto vlne nedokázali zabrániť a tak sa iba prizerali, ako statisíce migrantov prechádzajú cez Balkán. Keď však ani Grécko, členský štát EÚ, nedokázalo na migračnú krízu účinne reagovať, je potrebné zreálniť očakávania na efektívnu reakciu Bieloruska. Rovnako však treba prehodnotiť i dvojaký meter vo vzťahu ku krízam rokov 2015 a 2021. Keď v roku 2015 reagovalo Maďarsko budovaním múru na vlastných hraniciach, zožalo za to vlnu kritiky, keď však ide o múr na poľsko-bieloruskej hranici, tak Brusel zaujíma úplne opačnú pozíciu. Pritom na poľskej hranici sa hromadia migranti v rádovo menších počtoch. Samozrejme, existuje aj hrozba, že budú pribúdať ďalší, avšak daný problém sa nepodarí odstrániť hrozbami voči Minsku.

Riziko ďalšej eskalácie

To, čo je na celej situácii najnebezpečnejšie, je riziko, že problém sa začne rozširovať aj na oblasti, ktoré so situáciou na bieloruskej hranici nesúvisia. Hrozba sankciami je nebezpečným počínom. Podobné hrozby totiž obvykle znemožňujú diplomatické riešenie a ani prezident A. Lukašenko si nemôže dovoliť ustúpiť kvôli **verejnej mienke v Bielorusku**. Práve jeho podporovatelia totiž očakávajú tvrdý postoj voči Západu. Spory so Západom vyostřili najmä masové demonštrácie po

prezidentských voľbách v auguste 2020, keď prezident A. Lukašenko použil vysokú mieru násilia proti demonštrantom. V súčasnosti je však jeho pozícia podstatne stabilnejšia než pred rokom. Napriek všetkému násiliu tiež treba konštatovať, že počet obetí pri povolebných demonštráciách v Bielorusku bol podstatne nižší než pri protestoch proti rôznym režimom Blízkeho východu, s ktorými EÚ spolupracuje. Tieto demonštrácie možno porovnať i s [krvavými demonštráciami](#) zo 6. januára 2021 v USA, resp. s [demonštráciami Žltých viest vo Francúzsku](#). Bolo chybou, keď Západ po demonštráciách v Bielorusku prerušil spoluprácu a Litva dokonca [uznala S. Tichanovskú za prezidentku Bieloruska](#).

Ešte nebezpečnejšie sú však hrozby **sankciami voči Rusku**. Ruský vplyv v Bielorusku sa síce po roku 2020 zvýšil, západní politici však podliehajú mylnej predstave o kontrole Kremľa nad Bieloruskom. Moskva síce môže ovplyvňovať rozhodnutia Minska, avšak prezident A. Lukašenko má stále významné pozície vo vnútri štátu, ktoré mu umožňujú určitú slobodu rozhodovania. Moskvu rozhodne nepotešili hrozby A. Lukašenka, že pri nových európskych sankciách môže zastaviť tranzit plynu do EÚ. To by bol pre Rusov problém aj preto, lebo by sa posilnil význam ukrajinského tranzitu. Veľmi nezodpovedné sú však aj verejné hrozby sankciami voči ruským ekonomickým subjektom, napr. leteckej spoločnosti Aeroflot. Aeroflot poukázal na to, že [neprevádzkuje lety do Iraku ani Sýrie](#) a dokonca ani priame lety z Turecka do Bieloruska, keby sa však predsa len Brusel odhodlal k sankciám, Rusi by mohli reagovať recipročne voči leteckým spoločnostiam z EÚ. Väčšina letov z Európy do Číny a Japonska pritom využíva trasu cez Rusko, ktorá je jednoznačne najkratšia a najlacnejšia. Keby Moskva zakázala prelety európskym leteckým spoločnostiam na Ďaleký východ, tie by nedokázali obstať v konkurencii s ázijskými spoločnosťami, ktoré by naďalej cez Sibír lietali. Našťastie si riziká konfliktu v leteckej doprave uvedomili aj v Bruseli...

To, čo by politici EÚ v tejto situácii mali urobiť, je pokojné riešenie sporov. Mali by si uvedomiť, že nové sankcie znemožňujú akúkoľvek dohodu o spolupráci v otázkach migrácie. EÚ v podstate od Bieloruska žiada **návrat k spolupráci** spred roku 2020. Už vtedy mnoho migrantov využívalo bieloruskú trasu, avšak Minsk sa usiloval ten problém riešiť a nekomplikovať situáciu európskych štátov, na ktoré sa spoliehal pri vlastných sporoch s Moskvou. V súčasnosti by bolo vhodné túto spoluprácu obnoviť. Európske štáty sa pritom ocitli v pasci, ktorú si sami vybudovali: na jednej strane potrebujú obnoviť spoluprácu s bieloruskými orgánmi, avšak po svojej doterajšej rétorike môžu tento krok vnímať ako poníženie pred A. Lukašenkom. Napriek tomu by Brusel mal predložiť Bielorusku konkrétnu ponuku.

Potreba realistickej politiky

Brusel by však mal prehodnotiť svoju politiku nielen v bývalom ZSSR, ale aj na Blízkom východe. Žiaľ, EÚ ešte stále udržuje hospodárske **sankcie voči Sýrii**, ktoré zasahujú nielen vládnucci režim, ale aj väčšinu tamojšieho obyvateľstva (pozri [tu](#)). Tieto sankcie pritom nepovedú ani k zmene prezidenta, ani k riešeniu tamojšieho problému s vnútorne vysídleným obyvateľstvom. Už niekoľko rokov je zrejmé, že prezident B. Asad si udrží kontrolu nad väčšinou územia Sýrie a po skúsenostiach s hnutím ISIL je jeho pozícia dokonca silnejšia. Mnohí Sýrčania dokážu oceniť aj málo demokratického, ale nábožensky tolerantného prezidenta. Preto by bolo potrebné zmieriť sa s vývojom v Sýrii. Keď totiž dokáže EÚ intenzívne spolupracovať so saudským kráľom, ktorý už šesť rokov vedie brutálnu vojnu v Jemene a doma uplatňuje najextrémnejšiu formu islamského práva (pozri [tu](#)), mala by tolerovať aj sýrskeho prezidenta.

Veľmi zle vyznieva aj **zahraničná politika SR**. Prezidentka a ministerstvo zahraničia žijú v akejsi virtuálnej realite a často si vytvárajú fikcie, kto je prezidentom v tej alebo onej krajine. V minulom roku I. Korčok uznal za prezidenta Venezuely J. Guaidóa, hoci už vtedy bolo dávno zjavné, že jeho pokus o prevzatie moci neuspel. Keby ho SR uznala v roku 2019, dalo by sa to chápať ako podpora potenciálnemu kandidátovi, v roku 2020 to však bolo iba servilné pestovanie nerealistickej fikcie.

Slovensko môže tiež ľutovať, že I. Korčok v roku 2020 vyštváľ z postu veľvyslanca v Bielorusku J. Migaša, ktorý vďaka svojmu antifašistickému zmýšľaniu požíval rešpekt rôznych tamojších subjektov, vrátane tých prореžimných. Dnes by bol v rokovaníach s bieloruskými orgánmi veľmi užitočný.

Z dlhodobého hľadiska však treba prehodnotiť zahraničnú politiku SR i celej EÚ. V oblasti migrácie sa situácia kontinuálne zhoršuje, a preto ju treba riešiť tam, kde vzniká – v krajinách rozvrátených vojnou a chudobou. Navyše, pri poučovaní nedemokratických krajín musia byť Európania opatrnejší a rešpektovať ich suverenitu. Mali by sme tiež akceptovať ich historické skúsenosti: Blízky východ sa s katastrofami v podobe vojen a epidémií vyrovnáva prakticky neustále, zatiaľ čo pre súčasnú generáciu európskych politikov bola katastrofa zvaná COVID-19 úplnou novinkou. I tak však v SR viedla k likvidácii mnohých princípov právneho štátu. Na záver teda zostáva konštatovať, že **EÚ musí opustiť predstavu o vlastnej nadradenosti a pri riešení globálnych problémov spolupracovať aj s vládami, ktoré jej nie sú pohodlné.**

Autor: Branislav Fábry

Zdroj: noveslovo